

Oponentský posudek diplomové práce.

Autorka:	Vladimíra Coufalová
Název práce:	Česko-francouzské vztahy v oblasti filantropie v polovině 19. století. Marie Riegrová-Palacká a Marie Pape-Carpantier.
Vedoucí práce:	Prof. PhDr. Jiří Štaif, CSc.
Oponent práce:	PhDr. Marie Bahenská, Ph.D.

Předkládaná diplomová práce se zabývá tématem, kterému se autorka věnovala již ve své bakalářské práci, a to otázkou organizované filantropie v českých zemích ve spojení s Marií Riegrovou-Palackou. Je chvályhodné, že text není pouhým „nastavením“ zmíněné bakalářské práce, ale pojímá otázku filantropických snah v širším dobovém kontextu, navíc s velmi dobrou znalostí relevantních pramenů a literatury domácí i zahraniční provenience.

Diplomová práce o rozsahu 127 stran textu se člení na devět kapitol (včetně úvodu a závěru), obsahuje přiměřeně rozsáhlý poznámkový aparát, bibliografii a obrazové přílohy. Soupis pramenů archivních i vydaných svědčí o pečlivé heuristice a uvážlivém výběru, zejména vzhledem k celkovému rozsahu pozůstalosti členů rodiny Riegrových. Zřejmě jen nedopatřením je Svobodova kniha Školka ... z roku 1839 řazena vedle pramenů (s. 140) také mezi odbornou literaturu (s. 143). Mezi odbornými publikacemi nechybí žádná ze zásadních prací týkajících se zvolené problematiky, možná až trochu nadbytečně jsou uváděny životopisné práce věnované Palackému a Riegrovi (v Sakově monografii o Františku Ladislavu Riegrovi přitom nacházíme o dobročinné činnosti jeho ženy jen nepatrné zmínky).

Velmi kladně lze hodnotit tematické a metodologické vymezení práce. Zcela jasně je jako hlavní předmět zájmu definována výhradně filantropická práce Riegrové-Palacké, její příčiny, projevy, inspirace a výsledky. Jako pouhé pozadí resp. doplnění pak slouží pasáže zachycující rodinné prostředí, v němž Riegrová-Palacká vyrůstala (zejména 5. kapitola), zčásti také dobovou společenskou atmosféru, ale nic z těchto údajů nezastiňuje hlavní linii a cíl práce. Zvolené metody (především biografie a komparace, částečně gender) odpovídají tématu a jsou hned v úvodu přesně charakterizovány (s. 14–15). K úvaze zůstává, zda bylo třeba věnovat samostatnou kapitolu hodnocení pramenů a literatury, které obvykle tvoří součást úvodu odborných prací. Nic to však nemění na faktu, že jde o hodnocení zdařilé a postihující podstatu studovaných archivních fondů, tištěných pramenů i literatury. Autorka správně poukazuje na zcela zásadní význam korespondence pro pochopení názorů Riegrové-Palacké (mj. dále také na s. 78), připomíná potřebu kritického pohledu na životopis z pera její

dcery a postihuje kvantitativní rozdíly mezi českou a francouzskou literaturou, zabývající se tématem filantropie a jejími představitelkami.

Po stránce obsahové se práce jeví jako navýsost zajímavá, v mnohém přinášející nové poznatky, vycházející z analýzy korespondence a zápisků Riegrové-Palacké. Autorka se vyhnula tradičním stereotypům, které líčí Riegra jako zapřisáhlého odpůrce emancipace, naopak dokládá na konkrétních příkladech jeho zájem o manželčinu činnost a v mnoha případech osobní pomoc při úředních jednáních a navazování kontaktů ve Francii (mj. kapitola 5.2). Stejně tak její pohled na Riegrovou-Palackou je dalek přebírání opakovaných údajů o „šedivé a smutné paní“, představuje ji jako nesmírně schopnou, sečtělou a vzdělanou ženu, diplomatically obratnou (zejména v jednání s manželem, mj. s. 78), hájící právo žen na vzdělání a vlastní profesi. Jen málo známé také dosud zůstávaly aktivity Riegrové-Palacké během jejího zdravotního pobytu ve Francii v letech 1869–1870 (7. kapitola). Tato tvrzení jsou podložena konkrétními doklady jejího jednání, především citacemi z dopisů nebo záznamy ze spolkové práce.

Práce je postavena na komparaci osudů a činnosti jednotlivkyň, které reprezentují francouzské a české filantropické snahy, zároveň je porovnávána úroveň dobročinných ústavů v těchto zemích. Autorka se díky tomu vyhnula pouhému chronologickému výčtu aktivit, ale pokusila se o nalezení stěžejních momentů při navazování vzájemných kontaktů (bezpochyby zmíněná Světová výstava roku 1867, 6. kapitola), o zachycení shodných a rozdílných prvků při zakládání a fungování opatroven (zejména 4. kapitola, mj. rozdíl mezi pouhým hlídáním a pedagogickým působením, sociální postavení dětí, národnostní aspekty, role pěstounek - jejich prestiž, plat, vzdělání) nebo o srovnání postojů úředních míst a soukromých aktivit. Pozitivně lze hodnotit také hledání shod a rozdílů mezi osobními zkušenostmi, životními osudy a názory na cíle opatroven obou hlavních protagonistek filantropie (mj. kapitola 9.2). Detailní popis historie francouzských opatroven a zejména analýza názorů Pape-Carpantier mohou být navíc přínosem i pro dějiny pedagogiky, neboť - jak autorka zmiňuje např. na s. 55 a 84 - její přednášky o metodě vyučování se setkaly s příznivým ohlasem a byly vydány i tiskem. U českého data vydání uvádí autorka dvojí verzi, a to roky 1877 a 1884 (s. 55).

Ke struktuře práce jen několik připomínek. Ve 3. kapitole se popisuje průběh kontaktů mezi Riegrovou-Palackou a Pape-Carpantier, ale teprve pak následují údaje o obou ženách a jejich cestě k veřejné činnosti. Životaběh Pape-Carpantier je přitom zmiňován poněkud nesouvisle, na řadě míst práce. Do poznámkového aparátu jsou zařazeny stručné portréty osob spjatých s filantropií, v případech Riegra (pozn. 97) nebo Bolzana (pozn. 100) jsou jejich zásluhy dostatečně připomenuty přímo v hlavním textu. Nepříliš jasná je zpočátku také

návaznost 8. kapitoly (název Vize, s. 112, je jen velmi povšechný), přitom se jedná o zajímavý a zevrubný pohled na první českou mateřskou školu a na poměry v pražských rodinách, které byly na dobročinné péči závislé.

Práce je stylisticky zdařilá, z formálních záležitostí stojí za zmínku jen nejednotné užívání vlastních a místních jmen (název školky u sv. Jakuba/U Sv. Jakuba; Nice/Nizza) a dílčí jazykové chyby.

Předkládaná práce přesvědčivě dokládá specifika emancipačního procesu v našich zemích, zejména praktické pojetí emancipace, vycházející ze zkušeností a národních potřeb, jak jej chápala Riegrová-Palacká. Potvrzuje důležitost ženských spolků a aktivit pro rozvoj organizované filantropie, zachycuje její nejvýznamnější výsledky a dlouhodobé úzké vazby na frankofonní prostředí, zároveň s tím přináší analýzu francouzských filantropických snah. Autorka formuluje své závěry na základě studia pramenů, vyvaruje se přebírání zjednodušujících tezí nebo tvrzení.

Diplomovou práci Vladimíry Coufalové doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení
výborně.

.....
PhDr. Marie Bahenská, Ph.D.
Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

V Praze 5. 9. 2009.